

הרב אריה אסולין

עד המסייע

ראשי פרקים

- א. פתיחה
- ב. הבסיס לדין עד המסייע בש"ס - ב"מ דף ב
- ג. מחלוקת הראשונים בהבנת דברי ר"ת
- ד. קושיות הרמב"ן על פ"ז שעד המסייע פוטר משיד ותירוץ הרא"ש
- ה. מחלוקת אחرونים האם עד המסייע פוטר ממשאל"ם
- ו. מעשה בלבד
- ז. הסבר הקובץ שיעורים לשיטת הרא"ש
- ח. תוספת באור למחלוקת הש"ך והקצתות עפ"י דברי הקוב"ש
- ט. הערת החקילת יעקב על דינו של הרא"ש
- י. שיטת חסוביים שעד המסייע אינם פוטר
- יא. יישוב סתירה בש"ך מייד לח"ם
- יב. יישוב שיטת הריטב"א בדיון של עולא
- יג. האם עד המסייע פוטר משבועת שומרים
- יד. האם עד המסייע פוטר מכמה שבועות
- טו. הבחנה של תרי ותרי והיה ח"ב שיד
- טו. סיכום

א. פתיחה

כתב בתורה דברים יט, "לא יקיים עד אחד באיש לכל עזון ולכל חטא"ת" זורשת הגمراה בשבועות דז' מ. לכל עזון ולכל חטא - אינם קם, אבל לחייב שבועה קם. האם ע"א קם גם לפטור מחיוב שבועה כמשמעותו נקבע?

בעזרת ה' נדון בכך במאמרנו.

ב. הבסיס לדין עד המסייע בש"ס - ב"מ דף ב

הגمراה בריש ב"מ שנים או יותר בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי - זה שבע שאין לו בה פחות ממחצית וזה ישבע שאין לו פחות ממחצית ויתחולקו.

הגمراה שואלת מה פשר הנסיבות: א. מצאתיה. ב. כולה שלי?
ומסקנותה: רישא במציאות וסיפא במקוח וממכר.

באור המקורה במקח וממכר - שניהם אוחזים בטלית המקח וכל אחד טוען: אני קנייתיה מהמכר. שואלת הגمراה בב' ולחוזי זוזי ממאן נקט. עונגה: לא צרייכא דנקט מותרוויה חד מדעתיה וחד בעל כרתיה ולא ידע (ולגירסת רשיי: ולא ידעין) מיהו מדעתיה ומיהו בעל כרתיה.

ריש'י מבאר שהגمراה שאלת המוכר ממי קיבל את הכסף כי סברה הגمراה שקיבל מעות רק מאחד ואז אמר בעל המקח לומר למי נתרצה (כדין שליש) אף אם אין מקחו בידו, ותשובה הגمراה מדבר שקיבל מעות משניות שאז אין המוכר נאמן, لكن גורס רשיי ולא ידעין (אנן) מי נתן מדעתוomi נטהן בעל כרתיה של המוכר, אך אין לגרוס ולא ידע, שהרי אף אם ידע אין לו נאמנות שאין מקחו בידו וקיבל מעות משניות.

התוס' זוכה את גרסת רשיי וגorus "ולא ידע" - המוכר לא ידע מי נתן מדעתוomi נטהן בעל כרתיה, אבל אם היה המוכר זוכר מי נתן מדעתו - נאמן עד אחד (אף שאין מקחו בידו) וא"כ שאלת הגمراה היא למה ישבעו שניהם את שביעת התקנה של ר' יוחנן (ג), אותו אחד שעוד מסיעו - יפטר משבועה, והאחר - ישבע שבועה דאוריתנא. השיבה הגمراה - המוכר לא זוכר למי נתרצה וקיבל מעות מדעתוomi נטהן בעל כרתיה.

ג. מחולקות ראשונים בהבנת דברי תוס' (שהם דברי רבנו גם בספר הישר)

הרמב"ן (במלחמות ח' בימ'A, א בפי הרוי'ף) מצמצם את דברי ר' תם ואומר שעוד המשיעי פוטר רק משבעת התקנה שהיא משום חדש, שלא יהיה כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו (כ"מ ז' ג, ג) אך בודאי שעוד המשיעי אינו יכול לפטור מש"ד, כגון שבועת מודה במקצת או שבועת שומרים.

בעל התאזר (שם), הר"ש סימן ג' ומחר"ס מרוטנבורק - لماذا ברי תם שעוד המשיעי פוטר משבועה דאוריתא ומביאים מספר ראיות לכך:

א. בשבועות ז' מ, א למדים שע"א מחייב שבועה אף על פרוטה, מהפסוק: "לא יקומו ע"א באיש לכל עוון ולכל חטאתי", דורשת הגمراה: לכל עוון ולכל חטאתי - איינו קם, אבל קם הוא לשבועה, לומד המהרי'ם שע"א נתמעט לממו ולא נתמעט משבועה בין לחיוב שבועה ובין לפטור מהשבועה, דהיינו שעוד המשיעי פוטר מש"ד.

ב. מקל וחומר - שבכל מקום בדיני ממונות רואים שכוחו של המוחזק עדיף על זה שבאו להוציאו מהמוחזק, שהרי המוציא מhabero עלי הראייה, אם כן ק"ו הוא: אם עד המשיעי לモוציא (= לתובען) זוקק את המוחזק להשבע שי"ד (מושגיא שבועה מהמוחזק), כשהעה מסיעי למוחזק כל שכן שיפטרנו מן השבועה שמחוויב בה.

ג. הוכחה בדרך השילילה - מזינו של ר' חייא קמייתא (בימ'D, א) - שלמדנו שני עדים המעידים על מקצת התביעה - מחייב שבועה מבניינו מפיו ועד אחד.

ואי ס"ד לומר שעוד המשיעי אינו פוטר מש"ד אם כן יוכל לפrox את הלימוד לדינו של ר' חייא קמייתא: מה לפיו ועד אחד כשות' מחייב שבועה - אין כיוצא בכך פוטר מאותה

שבועה, שהרי אם יבוא ע"י המסייע ומUID לדברי הנتابע - אין הוא פוטר משבועה, וכן אם היה בא ע"י ואומר שאיןו חייב כלום כנגד הودאות פיו (שהודה שחייב) - אינם פוטרים אותו מהשבועה שחייב את עצמו שהרי הודאות בעל דין מאות עדים דמי תאמיר בעדים (רוח"ק) שאפילו אם נאמר שחייב שבועה ישן בהחשה בכיווץ זהן. שאם יבואו שני עדים אחרים ויסיינו לנتابע שאיןו חייב כלום - נפטר הנتابע משבועה וכל מה הצד פרכין בפирכא כל דחו. ומה שלא פרכנו את הלימוד של רוח"ק בפирכא זו מוכח דלא כרמביין.

ד. קשיות הרמב"ן על האומרים עד המסייע פוטר מש"ז ותרוצי הרא"ש (ב"מ ס"ג)

הרמב"ן מקשה מהמשנה ב"מ להב השוכר פרה מחברו והשאליה לאחר וממה כדרכה (באונס) - נשבע השוכר שמתה בדרך ונפטר מבעל הפרה והשואל משלם לשוכר, זו דעת תיק במשנה, ר' יוסי חולק.

שאל הרמב"ן - מדוע השוכר צריך להשבע שבועות שמטה כדרכה הרי השואל הוא עד מסייע שמתה הבהמה כדרכה [זאין השואל נחשב לנוגע, שהרי הוא בכל מקרה משלם לשוכר], מתרץ הרא"ש - שהמשנה דינה קמלין שהשוכר נשבע ונפטר מן המשכי והשואל משלם לשוכר, לאפיקי מדעת ר' יוסי שאמר כייד הלה עשות שורה בפרותו של חברו, אלא תחזור הבהמה לבעלים, אבל אין הכל נמי, אם יש לשוכר ראייה לפטור את עצמו מן השבועה כגון עד המסייע - יביא ראייה ויפטר מהשבועה, אלא שהמשנה לא דיברה בכך.

ב. הרמב"ן שואל מב"מ לו, אם נפסק שומר אי שומר לשומר ב' - שומר אי חייב לשלם למפקיד, משום שהמפקיד יאמר לו את מהימן לי בשבועה והשני לא מהימן לי בשבועה. (כחסביר רבע ש לוב לדינו של ר' יוחנן שומר שומר לשומר - חייב) למה השומר הראשון חייב, הרי השומר השני עד מסייע שיעיד שהבהמה נאנשת ויפטור את השומר הראשון מהוביל השבועה המוטל עליו ומילא יפטנו מההמון?

תרוץ הרא"ש: חיוב השומר הראשון הוא בכלל שאין יכול להשבע ומתחייב מזין משאיל"ם וע"י פוטר רק מהובילسبوع אך אינו פוטר מהוביל ממון.

הפלפולא חריפתא ועוד: מקשים על דברי הרמב"ן נב"יש מקשין" ברא"ש סימן ג') איך השומר השני יכול להיות עד מסייע הרי הוא נוגע בעדות, שכן אם לא יעד שהבהמה טאנסה יתחייב לשלם בעצמו לשומר הראשון?

א. יש מתריצים שמדובר בשומר שכיר שומר חינם ש"י לש"ח (שומר השני) בכך שישבע שנגנבה וכבר נפטר הוא משלם, נמצא שכשמייד שנאנסה הוא כבר לא נדרש

1. עי שטמ"ק שם: "ויהಗלוון תושי כתוב זיל: הקשה ח"ר משה פילר" אמר ישבע הלא השואל מסייע ושם אירי כגון ששולר קרוב למשאיל ותיקן הרי משה כגון שיש עסק בשבועה בינויהם". (חורת ערך).

לנوع בעדות. אך תרוץ זה דחוק, שטוף כל סוף מוטל עליו שבועה ובתוס' קידושין מגב מבואר שעד חציך שבועה איינו עד.

ב. מדובר שכבר נשבע השומר השני להפטר מהראשן ואז הוא בא להעיד לטובת הראשן כשהוא כבר לא נוגע. גם תרוץ זה דחוק, שאפשר שנשבע לשקר ומיד לטובת חשי רך כדי להוכיח שיקו ושבועתו שנשבע לשומר הראשן².

ג. קחוות יעקב ב"מ סימן ב' עפ"י חמדכי בקידושין מג מתרץ שמדובר שהשומר הראשן מחל לשומר שני על כל תביעות שיש לו לעליו בשמריה זו בין ממון ובין שבואה ואז השומר שני כבר איינו נוגע כשמייד ולכן לפि הרמב"ן הוא יכול להגיד עד מסיע שיפטור את הראשן משובעה. ובדומה לכך מצאו בסוגיא ב"ב מג,א לגבי בני העיר שנגב להם ספר תורה - מועל טילוק הנגיעה להקשר את העדים להעיד, ע"י שמסתלקים מחלוקת בספר תורה הרי שהם כבר אינם נוגעים וכיולים הם חס לחשוד ולדעת על הספר תורה הגנו. אך גם על תרוץ זה ניתן להקשות ולומר שעדיין הם נוגעים, שכן אפשר שהם מעמידים לטובתו בכלל שפטורים מתביעותיו וכן דחה הפלפולה חריפתא הניל תרוץ זה³.

ה. מחלוקת אחרוניים. האם עד המסייע פוטר ממשאייל"מ

הש"ץ (בחומר סימן פ"ק ט) למד מדברי הרא"ש הניל שהикן שיש דין מותוך שאיל"מ אין עד המסייע פוטרו, שעד פוטר רק מחיוב שבואה ואיינו פוטר מחיוב ממון. וכן למדו תה"ד סימן של"ד ועוד בדברי הרא"ש.

קצחות החושן (סימן פ"ק ט) חולק על ההבנה הפשוטה ברא"ש, וטווע שעד המסייע פוטר גם מחיוב ממון הבא ע"י משאייל"מ. שהעד איינו קם לממן אלא העד בא לפטור אותו מהשבואה וממי לא אין לעלו יותר חיוב ממון, כמו בנסכה דרי' אבא שהנתבע נתחיב שבואה ע"י ע"א ומותוך שאינו יכול להשבע משלם ממון, כך עד המסייע פוטרו. והקצחות מחזק את דבריו מלמוד ק"יו. שחררי מהר"ם והרא"ש למדו שעד המסייע פוטר משובעה בקי"ו שאם העד הנתחיב שבואה זוקק את המוחזק להשבע (מציא שבועה מהמוחזק) ק"יו שעד המסייע למוחזק יוכל לפוטרו מהשבואה. א"כ נלמד ק"יו לגבי דין משאייל"מ שאם עד זוקק את המוחזק לשלם ממון ע"י משאייל"מ כמו בנסכה דרי' אבא קל וחומר שיפטור אותו מחיוב ממון שנבע ממשאייל"מ.

אם כך על מה אמר הרא"ש שעד המסייע איינו פוטר מחיוב ממון בשומר שמוסר לשומרו מסביר הקצחות שהרא"ש מתקוו שהשומר ראשון נתחיב ממשי מצד אני יודע אם פרעתין (ולא משום משאייל"מ כהבתת הש"ץ ותהי"ד) והאמת שינה מחלוקת אם שומר כבר משעת מסירה נתחיב או רק משעת פשעה נתחיב, אם השומר משעת מסירה כבר נתחיב על הפקdon - מובן מודיעו כשומר ראשון אומר אני יודע מה קרה לבתמה חוי

2. חווים לד.כו: יייא שהנשבע להכחיש העד, העד ואותו שנשבע לו מצורפים להעיד לעליו לפסל¹, אם שטף אין נגעה - הכא לא גרע (אמנו יש חולקים שם אך לא בהכרח שמטעם נגעה). (חורת ערך).

3. ובב"ב מג חאם טאמר שמעידים כך בכלל הנגיעה הקודמתו. (חורת ערך).

אני יודע אם פרעתיך, אך גם אם נאמר שומר משעת פשיעה נשטעד - בכו"ז זה בוגדר אני יודע אם פרעתיך, לפי שבשעה שומר שומר א' לשומר ב' - הוא פשעה ומשעת זו נתחייב השומר הראשון וכיוון שאינו יודע בעצמו מה קרה להבמה - הוא אני יודע אם פרעתייך וחייב לשלים. ואף עד המסייע לא יפטור ממונו זה שכן אין זה חיוב ממון הנובע משובעה. והקצתות מוכחה דבריו מהנומיי ב'יק קבא.

במקרה שמדובר ע"מ שירכב עליו שלוחו ומתחם הבבמה בדרך ואינו יודע אם מתחם מלאכה - השואל פטור, לפי שהשומר מתחייב רק מזמן פשעה וא"כ הוא א"י אם נתחייבתי, אבל אם שאל חמור לרוכב עליו הוא עצמו ונתנו לשלוון, כיון שאין השואל רשאי - הוא פשעה ונתחייב תיכף וא"כ הוא אני יודע אם פרעתייך. ממש מוכחה שומר שומר הוא אני יודע אם פרעתייך, ובזה אין עד המסייע פטורו, כיון שאין חיובו נבע משובעה.

הकצתות מביא ב' נפקא מיניות בין לבין הש"ץ:

א. במקרה של נסכא דרי אבא אם יביא החוטף עד המסייע שדייה חטף.

ב. החשוד שנחייב שי' שחדין שחיבר לשפט משפט משאל'ים - האם עד המסייע לחשוד יפטור אותו מתשולמיין.

לפי הש"ץ עד המסייע אין בכחו לפטור מחיוב ממונו של "מתוך שאינו יכול להשבע משפט" וכן בשני המקרים עד המסייע לא יפטרנו אך לפי הקצתות עד המסייע פטור גם מדין משאל'ים וכן פטור בשני המקרים הניל. (יש, אמנס, לבדוק הנסיבות מצד "שכנגדו נשבע ונוטל")

ו. מעשה בלולב

כיון שהגענו עד הולם אביה מעשה שקרה בסוכות והדין בו תלוי בחלוקת הש"ץ והקצתות. אדם שאל מתחבירו לולב ולאחר שנגע בו החזירו למשאל פסול⁴ השואל אומר שהוא יודע כיצד נפל הלולב אך אפשר לנפל תוך כדי שנגע בלולב באופן המקביל, ואם כן דיו כמתה מתחם מלאכה שהשואה פטור⁵, אך מכ"מ השואל חייב בשבועת שומרים שמתה מלאכה, וכיון שהוא אינו יודע כיצד נפל הלולב הרי

4. שלחuir מותשובת הרין סי' יט אודות השואל ספר שפטור מאונסין (הוא"ד בסמ"ע עד סקכ"א) והש"ץ כתב (שם ס"ק כת) בטומו שאין כל התאה של השואל דמשאל נמי מצאה קעביד וננהה מפורטה דרב יוסף (ו"א' כתלי בפסקת ההלכה במחוקות רבה ורב יוסף וכ"כ בקצתות"ח שמביא אמן בס"י עב ס"ק לד כתב שאף לרבה איו כושא. ועי' מהימא שאלה סי' ג' ונתה"מ סי' עד סק"ז. סוף דבר בnidon חיב שואל לולב באונסין צ"ע אף בנושא זה שויר שהאריך בעינו זה ומהבטים נוספים בשדי'ת אספת דיןין מערכת אמרוג סי' ג'אות כת. (חערת ערך).

5. שליין האם בכח'ו חשב מתחם מלאכה. האונס כאן גורם (לדברי העז) בשעת המלאכה אך לא מתחם המלאכה. ואין לבוא מכך שיטת הרמ"ח שנגנזה בדרך חשוב ממי'ם כי כבר באර דבריו הנתייבות שבדרכ' שכחוי אויסין וכמדומה שזה לא שיק בלולבים בשעת נטילה. (חערת ערך).

שדינו משאליל'ם. אולם במקרה דע היה עד אחד שמעיד שראאה שהלווב נפלט בזמן שהשואל נענו בו כמקובל ואם כן הרי מטה מחמתה מלאכה, האם העד חמיסיע לשואל יפטרנו מחייב הממון מדיין משאליל'ם!

לפי הש"ץ (בהתבנת הרא"ש) עד חמיסיע אין פוטר מחייב הממון של "מתוך" וכן חייב לשלם.

לפי הקצות תלוי אם שמור משעת מסירה נשתבע או משעת פשיעה נשתבע אם משעת מסירה נשתבע - הוא אני יודע אם פרעטיך וחייב.

אך אם רק משעת פשיעה נשתבע - הוא אני יודע אם נתחיכית שפטור מתשולם.

ג. הסבר הקובלן שיעורים לזרבי הרא"ש (על ידי הבנת הש"ץ)

הרא"ש בבי"מ סימן ג' פסק שעד חמיסיע פוטר מחייב שבואה, אך אין פוטר מחייב ממון של משאליל'ם לפי שעד אין קם לממן.

سؤال הקובלן שיעורים חלק ב' סימן ז' שלפני זה יצא שאין סימטריה בין עד שחייב שבואה שבאיינו יכול להשבע נמצא שעד קם לממן ומשאליל'ם כמו בנסכא דריABA ואילו بعد חמיסיע לנتابע אין הוא יכול לפטור מחייב ממון שנובע מכך שאינו יכול להשבע.

וקשה שהרי נלמד بكل וחומר שאם עד שמשיע לנتابע (המוחזק) אין יכול לפוטר מחייב ממון של משאליל'ם, קל וחומר שעד שחייב התובע להוציא ממון, לא יוכל לחייב ממון שאין הנتابע יכול להשבע ואם כן אין מקום לדינו של ר'ABA שהרי מהקל וחומר זהה יצא שאי אפשר לחייב ממון ע"י ע"א שאין הנتابע יכול להשבע!

הקובץ שיעורים והסתיפר מסבירים שאכן ישנה סימטריה בכוחו של העד שמצד אחד יכול לחייב שבואה ומצד שני בכוחו של העד לפטור משבעה אם מסיע למחייב שבואה. אבל העד אין בכוחו לחיב לממן או לפטור ממון שכן שניו בשבעות דף מ לא ייקום עד אחד באיש וכו' - אין בכך ע"א לחיב לממן אלא כוחו לחיב שבואה בלבד, להבהיר העניין נאמר כך ישנו סולם ובו בי שלבים:

בשלב א' - חיוב שבואה

בשלב ב' - חיוב ממון

עד אחד יכול לפעול רק בשלב א' - בכוחו לחיב שבואה וכן בכוחו של העד חמיסיע לפטור משבעה - בזזה כוחו של עד ולא יותר וא"כ הסימטריה היא מוחלטת. אלא שמדובר בשבועה נפסק שאם הנتابע אין יכול להשבע (חיכא שחוי ליה מידע) זה מעלה את חיוב השבועה ומשנה אותה לחיב לממן גמור משאליל'ם.

וזו כבר דוגה בי בסולם, אך לא העד מעלה את החיב לממן (שלב ב') אלא טענתו הגרועה שאינו יודע או אינו יכול להשבע את השבועה המוטלת עליו - וזה הגורם שהופך זאת לחיב לממן.

לפיו בנסכა דרי' אבא העד חייב רק שבועה ודיני השבועה מעלים זאת לשלב ב' של חיוב ממון (בגלל שאיןו יכול להשבע לא חפטני) אך לא העד עצמו שכן ע"א לא קם למומן. לעומת זאת כshed מסיע בא לפטור מחייב ממון של משאל"מ - זה כבר שלב ב' בסולם חיוב ממון גמור ואין בכחו של עד אחד לקום למומן, لكن עד המסייע לא יכול לפטור מחייב ממון של משאל"מ.

ח. **תוספת באור לחלוקת הש"ך והकצות עד המסייע כשהדין משאל"מ**

עליל הבנו שחקצות חולק על הבנת הש"ך ברא"ש וס"ל שעד המסייע פוטר ממשאל"מ. עפ"י הסבר הקובל שיעורים בדעת הרא"ש ניתן להבין את יסוד המחלוקת בין הש"ך לקוצאות, שהש"ך סבור שחיבוב ממון של משאל"מ - זהו חיוב ממון גמור וכבר אין כאן חיוב שבועה בכלל, לפי שהשבועה שחייב העד נשנתה ונחפכה לחיבוב ממון מכח דיני השבועה ולא מכח העד וכן לא שייך לומר שעד המסייע יפטר מהשבועה ומילא יפטר מהממון של "מתוך". לעומת זאת קצות החושן סבור שעיקר החיבוב המוטל על הנתבע זה לעולם חיוב שבועה גם כשהדין הוא משאל"מ, וכך אם עד מסייע פוטר מהשבועה מילא יפטר גם מהתשלומיין⁶. ניתן להמשיל זאת לכל בচמות הכימיה: תערובת - ניתנת לפרוק בקלות תרכובות - זו בראיה חדשה שנוצרה מהתערובת והיא קשה לפרוק הקוצאות רואה את דין משאל"מ כתערובת, וכן ניתן לחזור ולפרוק את חיוב התשלומיין לחיבוב שבועה שעד המסייע פוטר ממנה ומילא נפטר מהתשלומיין, לעומת זאת הש"ך רואה זאת כתרcobת שלא ניתנת לפרוק כיון שחיבוב השבועה נשנה לחיבוב ממון זו בריה חדשה שלא ניתנת לפרוק וכן יכול לפטור ממשאל"מ.

ט. **הurret הקה"י על דיןו של הרא"ש (לפי הש"ך)**

הרא"ש תירץ בשומר שומר לשומר שהואיל ונתחייב שבועה ואינו יכול להשבע משלו ועד המסייע לשומר לא יכול לפוטרו מושום שאין ע"א כס למומן, שואל הקה"י למה לא אמר לשומר להוחכם עם המפקיד ויוהג כך - הוא ישלם למפקיד את ההפרש ואח"כ יחוור ויתבע את המפקיד שהוציאו ממנו שלא כדין ויביא כדי עד את השומר השני שמעיד שהבאה נאנסה, והמפקיד הרי אינו יודע ומילא לא יוכל להשבע כדי להכחיש את העד, ונאמר למפקיד מתוך שאינו יכול להשבע משלם, ויחזר לשומר את מה ששולם לו. (וכה"ג מצאנו בכתבות פח'א לגבי ע"א מעיד שהיא פרועה מכתובתה, אי פיקח הבעל מביאה לידי שבועה דאוריתא ע"י שישלם לה בשנית בפני העד הראשון ועוד עד נוסף ויזקוף את התשלומים הראשוניים כמלות וחיבוב אותה שבועה דאוריתא במקומות שבועה המשנה). ואם נרצה לדחות את השאלה ששאלת בטענה שהשומר תובע בשמא ואינו יכול להשבע המשנה). הרי מצאנו בכךחלוקת ראשונים בין הרוי'ף לרוי' מגש, והרא"ש ס"ל קרוי'ף שגד

6. יש לנו מה הדין בנתחייב שבועה ولو עד מסיע ולפני שבידי פסקו בדיון, נפל השבע לשבועה. (הurret עורך).

בטוע שמא אם יש לו עד - מחייב שבועה את הנتابע.

מתרץ הכתה⁷ (ב'ימ סי' ב) הרא"ש בסוף פרק הכוнос סובר שדין משאל"ם קיים. רק בשמא גרווע היכא שהויל היה למידע ואינו יודע (משום שטענתו גרוועה ונראת כטוע ברמאות), משא"כ אם לא היה ליה למידע - לא אמרין שחביב לשלם אם כן בגיןו של שומר שומר לשומר השומר שקיבל שמיורה על עצמו - היה ליה למידע ואם איןנו יודע - טענתו גרוועה ומשאל"ם, משא"כ המפקיד אינו צריך לערת מה קורה עם פרתו בזמן שהיתה אצל השומר וכן לו שמא טוב ואון כאן דין משאל"ם, אם כן השומר לא יוכל להוציא את כספו בחזרה ע"י התחכחות זו.

ג. שיטת הסוברים שעד המסייע אינו פוטר

הרמ"ה מובה בטור סי' מו סעיף לו שעד המסייע אינו פוטר משבועה וכל מה שאמרה הגمراה בשבועות דף מ שע"א איןנו קם לממנו אך קם לשבועה הוא רק לחזיב שבועה ולא לפטור משבועה. ובבוארו הטעם שעד המסייע אינו פוטר ניתן לומר בנסיבות שהතורה חידשה רק שעד מחייב שבועה ולא חידשה שעד גם פוטר מחייב שבועה, ובعد כן גנד עד, העד הראשון הריחו כשנים ואין דבריו של אחד (העד השני) במקומם שנים.

ר' מאיר שמחה בחידושו לבבא מציעא בב' דוחה את הקל וחומר של מהר"ס דלא דמי כלל עד מהחייב שבועה לעד הפוטר משבועה.

שבعد שבא חייב שבועה את המוחזק - האמינו התורה לפי שמה נפשך אם האמת שהוא חייב ובגלל השבועה שנתחייב מכח העד אין הנتابע נהג להשבע אלא לשלם - טוב ואפילו אם העד משקר - עדותו לא גורמת להוצאה ממונו אלא רק לחשבע - ישבע הנتابע ויפטר.

משא"כ بعد במשיע שעבא לפטור, שמא הוא מעיד עדות שקר ויגרום לנتابע להפטור מהשבועה ואף משללים ממונו (אם לנتابע היה נהג להשבע והיה מחייב לשלם) נמצא שעד המסייע הפסיד ממונו בעדותו - لكن אין זה קל וחומר⁷.

הר"ן בחידושו על ב"מ וכן במנוקי יוסף (שם בראש ב"מ) מציגים בפניינו שיטה אמצעית שעד המסייע אינו פוטר מש"ד של מודה במקצת או שבועות שומרים, אבל אם באו עד מהחייב ואחריו עד המכחיש אפילו שבאו לאחר שפסקו בי"ד שהנتابע חייב שבועה להכחיש את העד הראשון, בכו"ז היה עדות בהכחשה והעד הראשון (החייב שבועה) כמוון דילתייה, החידוש הגדול ברדי"ז הוא שאפיקו שהעד השני בא אחר פסק בי"ד זה עדין נחשב לבאו בכת אחת, וכן יש כאן דין ע"א בהכחשה. ובטעמו של הר"ן נראה לומר שככל זמן שלא נעשה מעשה שבועה - עדין זה נדרש לבאו בכת אחת כי בי"ד עדין לא סיימו את עבודותם כל זמן שהנتابע לא נשבע וא"כ העד המכחיש לעד הראשון מבטל את דבריו

7. עי' קונטרסי שיעורים מס' ב'ימ (עמ' יא) ובעד אחרים שע"א חייב שבועה אין לנו אלא גוח"כ שחייב עדות לממוון חייב שבועה ומהכי תיתי לומר שיש חדש כזה לפטור, עיש ונראת שבדברים אלו יש תשובה לק"ז. (חערת עורך).

וכמן דליתיה. ואין זה דומה לעדות אשה שעד אומר מות בעלה והשני שבא אחר שכבר פסקו ב"ז להתייר אינו טמון, כיון שהראשון נחשב כשנתיים ואין דבריו של אחד (העד השני) במקומות שניים, שברגע שב"ז פסקו להתייר נסתיימה עבودת ב"ז וכן אם אחר שפסקו להתייר בא עד המכחיש לעד הראשון - נחשב הדבר לבאו בזה אחר זה ואין לשני כת להכחיש את הראשון שנחשב כשנתיים (וזו של עלה גמאות קי"ב), הש"ז בחו"ם פ"ז ס"ק ט"ז חולק על הרין ותמה על דבריו שאף אחר שפסקו ב"ז לנتابע להשבע בכוי' מחייב זאת הרין כבאו בכת אחת, אמן אף הש"ז פוסק שהdue' השני נאמן להכחיש את העד הראשון אף בבאו בזאי', אך לא מזמן ע"א בהכחשה (כר"ז) אלא מדין עד המסייע, שנאמין מהתורה לפטור משובעה.

יא. יישוב סתיירה בש"ז מיו"ז קבז לחו"ם פ"

הש"ז ביו"ד (סימן קבז ס"ק ז) בעניין הכחשה בין עד לעד באיסורין מביא מחלוקת בין התוס' לרייטב"א האס אמרין "ב"מ שהאמינה תורה לע"א הרינו כשנתיים ואין דבריו של אחד במקומות שניים" יבמות קי'ב, לנבי תחיכה שהיה ספק חלב ספק שומן ובא ע"א ואמר שהיה חלב ואחר כך בא עד שני והכחיש את הראשון ואמר זהה שומן. התוס' בכריתות יא,ב פוסק שאמרין אף באיסורין את הכלל של עלא כל מקום שהאמינה תורה לעד אחד הרינו כשנתיים (אם באו הудים בזה אחר זה). וכיון שקיבלו את עדות הראשון אין בכווילו של השני להכחישו. אבל רלייטב"א ביבמות לח'ב סובר שرك במקומות שמדינה צרי' שנים כמו בדבר שבעורה או אמרין שהראשון הרינו כשנתיים ולכן בעדות אשוה ובסתה שעד מעיד שנטמא אחר קינוי וסתירה אמרין שהראשון הרינו כשנתיים והשני לא נאמן כגדו. משא"כ באיסורין שע"א נאמן מדין אין סיבת לתת לעד הראשון כה של שנים, וממילא העד השני בכווילו להכחיש את העד הראשון אף שבאו בזה אחר זה לפי שכוחם שווה.

השב שמעתתא (בשעתהא ופרק כ) מבקשת על דברי הש"ז שסטודנט את דבריו שביו"ד סימן קבז פסק הש"ז (באיסורין) כתוס' שע"א נאמן כשנתיים ואין השני יכול להכחישו, ואילו בחו"ם סימן פ"ז נקט הש"ז שעד המסייע נאמן כמו העד הראשון שהייב שבועה ויכיל לבטל את דברי העד הראשון וקשת הרי אמרין שכ"ם שהאמינה תורה לע"א הרינו כשנתיים ואין דבריו של השני כלום כנגד הראשון שנחשב כשנתיים?

תרוץ השב שמעתתא בשם אחיו (בעל קומטרט הספקות)

התורה האמונה לע"א באיסורין ולכן בחthicca ספק חלב ספק שומן - נאמן העד הראשון שאמר שהוא חלב וכעת אתחזק איסורה והאוכלה תיבע עלייה כמו בהיעדו שניים, ואם יבוא עד אח"כ וירצה להכחיש את הראשון - איןנו נאמן כי כבר הווזקה החthicca כוודאי חלב וע"א איןנו נאמן להוציא מתחזק איסורה (כמוואר בראש פרק הניקון בטיען) אבל בעניין שבועה התורה האמונה לעד הראשון לחיבתו שבועה והتورה גם האמונה לעד השני לפטור משבועה (כמוואר בראש ב"מ פ"א סימן ג) וא"כ התורה האמונה לעד המסייע שיפטור

שבועה בכל אופן בין אם זה שבועה מכח ע"א ובין אם זה חיוב שבועה מכח שני עדים כמו שעד המשיע פוטר שבועות מודעה במקצת וש"ש, لكن גם אם נאמר שהעד הראשון המחייב שבועה הריווח לשניים מכ"ם כיון שיש כאן חיוב שבועה בלבד (ולא ממו) עד המשיע פוטר מהשבועה.

יב. יישוב שיטות הריטב"א בדיןו של עOLA

הש"ך ביר"ד קצ' ס"ק יד הקשה על דברי הריטב"א שבאים רון לראשונה כח שני עדים משומש שאין צריך לאיסורין שנים וסגי בע"א. שאל הש"ך הרי בעלה ערופה אמרה הגمرا באסורה מזב שאם בא ע"א ואומר ראייתי את החורג ובא אח"כ עד שני להכחישו - אין נאמן כי כל מקום שהאמינה תורה לעילא הריווח לשניים, והרי עלה ערופה זה דין איסורין ובכו"ז נתנה התורה כת של שנים לעד הראשון שאמר ראייתי את החורג ולא עורפין עגלת בಗל עדותו?

тирוצים לקושיות הש"ץ

א. ניתן לומר וכיון שהעד שאמר ראייתי את החורג מעיד בעניין פשוט, لكن יש לתת לו כח של שנים אחרית לא יהיה נאמן בעדותו, אף שלא הרגים על פי דבריו, כי סוף הכל סוף הוא מעיד על רצח.

ב. שב שמעתא (שמעתא ופרק כא) מתרץ שעלה ערופה היא בגדר קרבן ועיין איננו נאמן לקרבן لكن צריך לתת לראשונה כח של שנים, והש"ש מוכיח שעלה ערופה אינו דין ריגל של איסורין שהרי נאמנות ע"א בעלה ערופה נלמד מהפסקוק "ולא-node mi ha'cho" ואם עלה ערופה הווה סתם דין איסורין רגיל הינו למדים נאמנות ע"א מוספירה לה כמו בשאר איסורין ולא היה צורך בפסק מיוחד, אלא כיון שע"ע היא קרבן לנו צריך שנים ומשום כך צריך פסק מיוחד למדונו שהעד שראה את החורג נאמן כשיים.

ג. תרוץ נוסף בש"ש - הראשון שמעיד עדות בגין הדבר "ראייתי את החורג" - נחשב לעד, והעד השני שאומר "לא ראיית" - אינו נדרש לעד בכלל, כיון שאינו מעיד עדות בגין הדבר אלא בא רק להכחיש את הראשון, והיכן שההתורה האמינה לעד אין שני נאמן להכחישו (אה"כ באו בבת אחת ממש).

וזוגמא בחתיכה שהיא ספק הלב שפוק שומן - נאמן העד השני כמו העד הראשון כיון שהשני גם הוא מעיד בגין הדבר שאומר זה התייר ולא איסור. אבל אם העד השני יגיד: "לא ראיית" - אין שני נאמן גם באיסורין, כי אינו מעיד עדות בגין הדבר, ונאמנות העד היא ורק להעיד ולא להכחיש לראשונה שכבר האמינוו התורה ולפי זה בשבועה גם העד המשיע מעיד בגין הדבר כמו העד הראשון - וכן נאמן העד השני כמו העד הראשון ונקה שבאו בזאי"ז שני נאמן לפטור בשבועה.

ד. גוון הש"ץ עצמו לקושיותו על הריטב"א.

הריטב"א מודה לעקרונו שכל מקום שמפורש בתורה שע"א נאמן - הריווח לשניים ולכן

בעגלת ערופה שנלמד מפסוק "וְלَا נִדְעَ מֵהַחֲנוֹ" - נאמן העד הראשון כשנתיים ואין עד שני יכול להכחישו, אלא שהריטב"א בא להוסיף על עקרון זה ולומר שגם היכן של א' מפורש בתורה שע"א נאמן - ג"כ נתנו לו חכמים כח של שנים אם צריך שני עדים לדבר ולכן בדבר שבعروות שצריך שנים נתנו חכמים כח של שני עדים לעד האומר מות בעלה ואין עד שני נאמן להכחישו.

לפי תרוץ הש"ץ נוכל לחדר את מחולקת הריטב"א עם התוס' בכריותת יא, ב שבעצם מחולקתם האם באיסורין אומרים שהעד הראשון הריחו כשנתיים או לא נובע ממחלוקת על מקור הדין שע"א נאמן באיסורין:

התוס' לומד מהפסוק יוספרא לה" שע"א נאמן באיסורין, א"כ יש לימוד מפורש בתורה לאמנות ע"א והריחו כשנתיים. אבל הריטב"א ס"ל רשיי שע"א נאמן באיסורין, מסבירה ולא מפסוק لكن נשאר לעד הראשון כח של ע"א שכן אין סיבה לתת לעד הראשון כח של שנים בין מטעם שאינו מפורש בתורה אלא נלמד מסבירו ובין מטעם שע"א נאמן באיסורין ואין צורך לכח של שני עדים באיסורין.

סבירות רשיי שע"א נאמן גם בלי פסק, כי אחרת לא יוכל אדם לאכול אצל חברו ואפילו אצל אשתו שכן לפני רק ע"א, וכן חייבים לומר שמספיק ע"א לאיסורין שאם לא כן לא שבכת חי לשום בריה.

קושיות אחיו של הקצאות (בשיעור שי' סוף פ"י)

קייל שע"א בהכחשה לאו כלום הוא וכמאנן דליתיה (דמיוך מקיושין סה,ב) אם כן אין עד המסייע שבא אחר עד המכחיב פוטר משובעה, והרי הוא מוכחש כבר מהעד הראשון שנתקבלה עדותו וא"כ דברי השני כמאן דליתיה?

מטרץ הש"ש שלא אמרין ע"א בהכחשה לאו כלום אלא במקום שאיפלו קרוב ופסול וביע"ז יכולן להכחיש את העד, כגון בעדות אשוה ובאיסורין, אבל במוניות שדווקא עד כשר קם לשבועה ואין בעל דבר או בריה יכולם להכחיש את העד - בזה אין בכלל את דין ע"א בהכחשה אפילו אם באו בבת אחת, אלא שע"א שמחיבسبوعה הוא עד וגם שני המכחישו הוא ג"כ עד, ונחשב לעד נגד עד לא בגין דין ע"א בהכחשה, אלא משום עד המסייע פוטר. ואם נאמר שע"ד המסייע אינו פוטר משבועה הרוי שגס אם באו שני העדים בבת אחת, זה שמחיבسبوعה - נאמן כשנתיים והעד הפוטר אינו נאמן והריחו כמו אשוה וקרוב שאין בדבריהם כלום נגד עד שהאמינוו התורה.

ראו לציין שלפי השם שמעתתא הכלל "כל מקום שהאמינה תורה ע"א הריחו כשנתיים" זו מליצה, שפירושה שהעד הראשון נחשב לעד, והשני אינו נחسب לעד כלל, אך אין הכוונה שהראשון הוא ממש כשנתיים, וכך נראה בתשבי'ץ שתביא הש"ש אך מהריטב"א ביבמות פ"ח: ה寧 מוכח שלמד כפשוטו שהעד הראשון הרוי הוא כשנתיים וכוחו עדיף מהשני שהוא רק אחד ואין זו מליצה בכללא.

יג. האם עד המסייע פוטר משבועת שומרין

בଘנות מימוניות טו"ע פ"א סק"ג מביא ירושלמי שומר חיים נפטר משבועה דוקא עיי שני עדים שמשמעותם לדברי השומר שלא פשע, אבל بعد אחד - חיבב שבועה, ובתודה"ז סימן של"ז מבאר דעתה זו: "שבועת שומרין כיוון שוודאי היה של חברו - לא יוכל להפטר מן השבועה אלא בשני עדים". (וזכריו צרכים לבואר ונפרשים בהמשך).

מכ"ם ברא"ש ובمرדכי פליגי על דעתה זו וס"יל שעד המסייע פוטר אף משבועת שומרין שהרי הקשה הרא"ש בסימן ג' לגבי שומר שומר לשומר מזוע לא פטורו השומר השני ולא תרצ ששבועת שומרין עד המסייע לא פוטר, מוכח שסביר שאין חילוק בין השבועות ובכלום פוטר עד המסייע (דברי הרא"ש הובאו לעיל ע"יש).

לנאות דעת הסוברים (ירושלמי) ששבועת שומרין שונה משאר השבועות נביא שני הטערים:

א. הרוב זולטי במשנת ייעץ סימן י"ט מבאר ששבועת מודה במקצת ושבועת ע"א מן הדין היה נפטר למורי בלבד כלום שהרי המוציא מחבירו עליו ה赖ה אלא שהתוורה החמירה עליו וחיבבה את הנتابע שבועה, اي' כל חייבו הוא רק שבועה ועד המסייע פוטר מן השבועה, לעומת זאת בשבועת שומרין לווי השבועה היה השומר חייב בתשלומיין ועיקר חייבו הוא חיוב ממון ולא שבועה, אלא שהתוורה חסה על השומר והקילה עליו שיוכל להפטר עיי שבועה, اي' בשבועת השומר היא מהותית ביותר ובעצם הוא חייב ממון אלא שהקלו עליו להתיירו בשבועה, ועד המסייע פוטר מחיב שבועה, ואינו פוטר מחיב ממון (כמבואר בתרוץ הרא"ש ב"מ סימן ג' על היש מקשן חבל لكن בשבועת שומרין שביסודה חיוב ממון - לא يول עד המסייע. משא"כ בשאר השבועות שאין ביסודן חיוב ממון - עד אחד פוטר מן השבועה).

ב. ברכזוני לומר הסבר שונה במקצת המבוסס על דברי הכה"י (ב"מ סוף סימן ב) הרא"ש בסוף פרק הכוнос סובר כדעת התוס' והראב"ד שבחמשין ידועنا וחמשין לא ידועنا - משאיל"ם, רק היכא שהוא ליה למידע שאז נראה טענת הנتابע שאומר אני ידוע קטעתן רמאות, אבל היכא שלא הוי ליה למידע שאז יש לו שמא טוב ואינו נראה כרמאות - לא אמרין משאיל"ם.

אולם זה דוקא בשבועת ע"א ושבועת מודה במקצת אבל בשבועת שומרין אמרין משאיל"ם אף היכא שלא הוי ליה למידע, והתעט משום דשומר שאני שבסוגה השבועה היא חלק מודיע השמירה שעליו, וכשהינו נשבע אפילו היכא דלא הוי ליה למידע עכ"פ לא השלים השומר את דיני השמירה שנתחייב להעמיד את הפקdon לפני הבעלים או לבור אונסו ומשום כך כשאיל"ם, וכען זה כתוב בחזו"א חוי"מ סימן ו' סוף סק"יו "שבועת שומרין היא מחתמת שישעבד נפשו לשמרתו ושתייה באחריוונו כל של ישבע שנאנס - שיעבד נפשה אף שלא פשע באי ידיותיו. עפ"י דברי הכה"י והחزو"א ניתן להסביר גם מזוע בשבועת שומרין לא יועיל עד המסייע, כיון ששבועת השומר היא מהותית ביותר ונתקייב השומר או להחמיר את הפקdon או לבור אונסו בשבועה, כאן לא יועיל עד המסייע, כי זו בשבועה בגדר אחר משאר שבועות ואין לעד כח לפטור את השומר ממנה.

יד. האם עד המסייע פוטר מכמה שבועות

בתורומת הדשן סימן של"ד כתב שעד המסייע פוטר אף מכמה שבועות ולכון אם נתחייב שבועה במקצת או שבועות שומרין וגם שבועות ע"א ובא עד המסייע לנتابע - נפטר הנتابע מכל השבועות שנחביב.

הש"ך חולק על תה"ד ואומר שבמקרה כזה אוקי חד לנבי חד וסלק עדותן כמאן דלייא (בדומה לע"א בהכחשה) וחיב הנטבע לשבעה שבועה דאוריתא של מודה במקצת או שיש. והש"ך מביא ראייה לדבורי אמריקן סלק את העדים ונשאר עליו חיבור השבועה מסימן מו סעיף לו בטור ובשו"ע. במקרה שתיה שטר והעדים מתוכחים אם היה תנאי או לא היה תנאי על השטר, הדין שמתיחסים אליו אין כאן עדות כלל לנבי התנאי (סלק) וישבע היסת כדעת ר' מותניה בטור סוף סימן מ"ו. א"כ מוכח דלא כתה"ד שהרי למותה שעד מסייע לא נפטר מההיסטוריה. ומוסף הש"ך ואומר שאין לומר ששבועת היסת שניי.

ונראה שלא קשה על תה"ד מסימן מ"ז לפי שתה"ד סובר בספר התרומות שכטב בטה"ת שער כי"א ח"ה שעד המסייע פוטר רק שבועות התורה או שבועות המשנה אך אינו פוטר שבועות היסת, שתקנת רב נחמן להשבע היסת נתקנה בכל דבר.

ובמשנת י"בץ מבאר את מחלוקת הש"ך עם טה"ת האם עד המסייע פוטר ששבועת היסת שתלויה בגדר של שבועת היסת.

טה"ת וטה"ד סוברים ששבועת היסת אינה בדור ברור רגיל כמו שאיר שבועות אלא זהו חיבור מיוחד שהטילו חכמים להסתו להוזות, וא"כ לא שייך שעד המסייע יבוא במקומות שבועות היסת, שהרי עד בא כראיה מבררת ובכופר הכל כבר יש לו ראייה, שהרי התורה האמיןינו בಗל החזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, ואעפ"כ חכמים חיברוו להשבע היסת למורות שיש לו ראייה, אם כן עד מסייע לא יפטר מההיסטוריה, אבל הש"ך ושאר הראשונים חולקים על בעה"ת סבירא לחו ששבועת היסת היא ברור כמו בשאר שבועות ולכון עד המסייע פוטר מההיסטוריה כשם שפוטר משאר שבועות.

בשורש מחלוקתם של הש"ך וטה"ד האם אמריקן סלק וכו' נראה לדמות זאת למחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בע"א אומר מת בעלה ועי"א אומר לא מת האם זה יוצר ספק ואם נשאת לעד שלא לא תצא. הרמב"ס בהלכות גירושין פרק יב הלכה י"ט סובר שעד נגד עד יוצר ספק גמור ולכון אם נשאת לעד - לא תצא (אם טעונה ברוי לי שמה) והרמב"ץ חולק וסובר שע"א בהכחשה לאו כלום וכמאן דלייטה ואין כאן ספק כלל ולכון לא יכולת להנשא לעד לפי שהעדים מבטלים זה את זה והיא בחזקת אשת איש. ובעניניו לנבי תחיב שבועה סובר תה"ד שעד המסייע יוצר ספק לנבי חיבור השבועה וספק שבועה לקולא כי הנتابע מוחזק בשבועתו עיין בש"ד⁸ פ"ז סק"ח. לעומת זאת הש"ך סובר שעד ושבועה ונגדם יש עד המסייע אמריקן סלק את שני העדים וכמאן דלייטה בדומה לע"א בהכחשה שלאו כלום הוא, ונשאר עליו חיבור שבועה של מודה במקצת או שיש עיין בדברי הקצתו.

⁸. אמנים, עיש ברמ"א סעיף ו לענין עד המסייע לפטור שבועות הנוטלין. (הערות עורך).

טו סוף סק"ח).

טו. הכחשה של תרי ותרי ותיה חייב ש"ז

הש"ז בס"ק טו סובר שגם בתרי ותרי אמרין סלק ואם היה חייב ש"ז ישבע שואל הקצות (בסק"ח) איך אפשר לומר סלק בתרי ותרי וישבע שבועה שנתחייב הרי בסימןUA סק"ב בתרי ואומרים השטר פרוע ותרי ואומרים לא פרע פוסק הש"ז שהשטר פרוע מספק ולא גובה בשטרו ואם אמרין סלק והוא כמאן דליתנהו אם כן היה המתבע חייב לשלם את השטר?

ועיין בקצות שנדחק לתוך קושיא זו. ונראה לומר שהשטר הוא ברור כמו עדים וא"כ תרי ושטר נחשב כמו ארבעה עדים ותרי כמאה ולכך תרי ושטר נגד תרי hei כתרי נגד תרי, لكن לא שיק לומר סלק וישאר חיוב עפ"י השטר, שכן השטר היא עדים ותרי כמאה.

ועיין בruk"א מהוז"ק סימן קלו - קלו שכטב שטר הווי הוכחה כמו אין סהדי והו כי עדות ואמרין בתרי ושטר תרי כמאה ומוכח כדבריינו וברוך hei שזכינו לכזין לדבריו, ונראה שיש מחלוקת בין הש"ז לҚקotas באהן ההתייחסות לשטר:

הש"ז סובר כruk"א שטר הויא ען סהדי ותרי הויא כמו כת עדים ולכך אמרין בשטר ועדים ותרי כמאה, לעומת זאת קצות החושן סובר שטר זו חזקה או הנגגה⁹ ולא אמרין שטר הויא כמו כת עדים, או אפשר שקצות החושן סובר כדבורי ר' חיים מבריסק (בסטנסיל סימן קטו) שכל זמו שחשטר בידי המלה יש לו נאמנות לומר לא נפרעת שמות השטר היא הסכם נאמנות למלה וא"כ ניתן לומר שבתרי ותרי ושטר השטר איינו עדים נוספים שנאמר תרי כמאה אלא נאמנות ולכך מובן למה הקוצאות לא תרץ כדבריינו (שהו תרי כמאה).

טו. סיכום

ראינו במאמרנו את שיטות האומרים שעד מסיע פוטר משבועה ואת שיטות החולקים עליהם. בשוו"ע הביא את ב' הדיעות בסימן עה,ב ובסימן פז,ו אך הרמ"א פסק שעד המסייע פוטר משבועה ובעקבותיו הלכו כל האחرونים. האם עד המסייע פוטר גם ממשאל"ים, משבועות שומרים ומשבועות היסט - ראיינו שיש בכך מחלוקת, ותוך כדי המווי"מ בדברי הראשונים והאחרונים הובחרו השיטות וטעמיהם. כמו כן עסקנו במאמר בדיון של עולא ביבמות קיזב, ועוד מקומות "כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשיים", ובדין ע"א בהכחשה לפי שנושאים אלו קשורין בקשר ישיר לנושא המאמר.

9. צלייע מכתבות יט,ב "תרי ותרי נינהו". (חערת עורך).